

Κείμενο 1

Τι θεός είναι ο έρωτας;

Αποσπάσματα από το διαδικτυακό δημοσίευμα του Νίκου Τσούλια, το οποίο αναρτήθηκε στις 22.2.2017 στην ιστοσελίδα: <https://www.fractalart.gr/ti-theos-einai-o-erwtas/>

Είναι ο μοναδικός θεός που ενώνει όλους τους λαούς και όλους τους καιρούς – ο απόλυτα διαχρονικά θεός, που ιεροποιεί τον άνθρωπο και συνενώνει τον απόλυτα φαντασιακό κόσμο με τη βιωμένη πραγματικότητά μας. Είναι ο μόνος θεός που μας επισκέπτεται απρόσκλητα και ανταριάζει ¹ αισθήσεις και συναισθήματα, ονειροπολήσεις και φαντασιώσεις, που μας ταξιδεύει από το σκοτάδι στο φως και αντίθετα από τη μια στιγμή στην άλλη, χωρίς να ξέρεις τίποτα για τη συνέχεια.

Όλες οι θυσίες, αρχέγονες και σύγχρονες, γίνονται προς χάριν του με αμείωτο ρυθμό. Θυσιάζονται γι' αυτόν αμέτρητα όνειρα όπου γης και όπου χρόνου. Καρδιές τσακίζονται και γεύονται ανοιχτές πληγές [...]. Ζωές ανθρώπων ερημώνονται και στη συνέχεια επιλέγεται μοναξιά και σκοτεινιά. Ακόμα και οι ίδιοι οι άνθρωποι προσφέρουν μερικές φορές τη ζωή τους, άλλοτε μέσα από τα σκοτάδια της απόρριψης, άλλοτε μέσα από τους φοβερούς στροβιλισμούς του πάθους, άλλοτε από λάθη της καρδιάς. [...]

Ο έρωτας δεν έχει καμιά σταθερότητα. Δεν προσφέρει κανένα απάγκιο² παρά μόνο στροβιλισμούς και γενικό αντάριασμα. Προσφέρει την ιερή ακτινοβολία του με αντίτιμο την πιο σκληρή αβεβαιότητα. Εμφανίζεται τότε με την μια και τότε με την άλλη μορφή και ποτέ δεν ξέρεις πώς να τον εμπιστευτείς. Είναι ο κύριος αντίπαλος του θανάτου, γιατί είναι η πηγή της ζωής. [...]

Καμιά προσωπική εμπειρία δεν σε βοηθάει για μια δήθεν ορθή στάση απέναντί του ούτε και καμιά σοφία του κόσμου όλου μπορεί να σε συμβουλεύσει. Κάθε φορά είναι διαφορετικός, σαν να είναι η πρώτη φορά. Γιατί είναι πάντα νέος, πολύ νέος. Ο μόνος θεός που δοξάζει τη νεότητα και τίποτα άλλο πέραν αυτής. [...]

Προσφέρεις τον εαυτό σου χωρίς υπολογισμούς και σχεδιασμούς, χωρίς ανταλλάγματα και υστεροβουλίες. Γιατί όποιος δεν συναντήσει τον έρωτα, δεν έχει ζήσει τη ζωή του! Αν δεν προσφερθείς ολοκληρωτικά σ' αυτόν, δεν μπορείς να γευθείς την Ομορφιά του κόσμου και της ζωής. Αλλά δεν έχουμε άλλη επιλογή. Η ζωή μας είναι ταξίδι για την

¹ Αναστατώνει σε μεγάλο βαθμό, ξεσηκώνει ταραχή

² Προστασία (μεταφορικά) (θαλασσινός όρος)

αναζήτηση της ομορφιάς. Και είναι μόνο ο θεός έρωτας που ξέρει τα χαοτικά μονοπάτια της...

Κείμενο 2

Τρισεύγενη (απόσπασμα)

Το θεατρικό έργο Τρισεύγενη, που συνέγραψε και εξέδωσε για πρώτη φορά το 1903 ο Κωστής Παλαμάς (1859-1943), διαδραματίζεται σε μια παραθαλάσσια περιοχή της Ρούμελης στη δεκαετία του 1860. Η ηρωίδα του Τρισεύγενη είναι μια πανέμορφη νέα γυναίκα που δεν εννοεί να υποταχτεί σε κανέναν. Ερωτεύεται, όμως, τον γιο του εχθρού του πατέρα της, τον πλοιοκτήτη και καπετάνιο Πέτρο Φλώρη. Στο απόσπασμα συζητούν για τον επικείμενο γάμο τους.

ΤΡΙΣΕΥΓΕΝΗ

Να τρέξω θέλω στο πλευρό σου, μακριά κι από κάθε κόσμο, προς όλες τις θάλασσες του κόσμου. Από τα μικρά μου χρόνια κάτι αξήγητο μέσα μου βαρυβογγούσε. Γυναίκα του Πέτρου Φλώρη και νεράιδα του γιαλού. Πάντα οι τοίχοι δε με στενοχωρούσανε; Δε μ' έπνιγε το σπίτι; Δε με μάραине η γειτονιά; Δεν εύρισκα πάντ' αφορμή να σκαρφαλώνω στο παράθυρο, να βρίσκουμαι στο δρόμο, να παίζω στ' ακρογιάλι, γύρους να φέρνω με τις βάρκες, να λευκαίνω³ στο ποτάμι, να θερίζω στον κάμπο, ν' απλώνω στ' αλώνι,⁴ να φυτεύω στο περιβόλι, να ξενυχτάω κάτου από τ' άστρα, να πλάθω πανηγύρια, χορούς να πλέκω, να χαίρουμαι τις χαρές του ήλιου, να γιορτάζω του αέρα τις γιορτές; Κι όλη τούτη τη ζωή δεν την εξούσα με τη λαχτάρα μέσα μου και με το καρτέρεμα,⁵ ακοίμητα, μιας ζωής πιο βαθιάς και πιο σωστής, πιο ελεύτερης και πιο άξιας; [...] Και μου την ξανοίγεις⁶ τώρα εσύ τη ζωή που καρτερούσα, αγνάντια⁷ μου, ακόμα μακριά, μα καθαρά. Ζωή από κίνησην όλο κι από τρομάρα κι από έρωτα. [...] Θαλασσινή θέλω να είμαι και ταξιδεύτρα. Κι όλα τούτα δε θα τα είμαι στο πλευρό σου, Πέτρο Φλώρη;

ΠΕΤΡΟΣ ΦΛΩΡΗΣ

³ Κάνω λευκά τα ασπρόρουχα πλένοντάς τα

⁴ Να απλώνω τα σιτηρά για το αλώνισμα (ξεχώρισμα του καρπού από το άχυρο)

⁵ Προσμονή, προσδοκία

⁶ Αποκαλύπτεις

⁷ Απέναντι

Είσαι η αγάπη μου κ' η γυναίκα μου και η ζωή μου η ριζοθεμέλιωτη·⁸ πώς θέλεις να σ' εμπιστευτώ στα κύματα; Μαζί μου δε θαρθής· όχι. Θα μείνης αυτού, στο σπίτι μου, νοικοκυρά και δέσποινα. Και θα προσμένης να γυρίσω. [...] Στο σπίτι μου θα μείνης που θα νάναι πια το σπίτι σου.

ΤΡΙΣΕΥΓΕΝΗ

Στο σπίτι σου, Πέτρο Φλώρη; Στο σπίτι σου! Αγνάντια του πατέρα μου το σπίτι, που θα χύνετ' απ' τους τοίχους του και θα βουίζη μέσ' στ' αυτιά μου, κάθε ώρα και στιγμή, η κατάρα του. Και με τον κόσμο γύρω μου, το χαροκόπο⁹ κόσμο και τον καταλαλητή!¹⁰ [...]

Κρίμα στα φτερά που ωνειρεύτηκα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια χαρακτηριστικά αποδίδει στον έρωτα ο συγγραφέας στις τρεις πρώτες παραγράφους του Κειμένου 1 (*Είναι ο μοναδικός θεός...η πηγή της ζωής*); (50-60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο ο συγγραφέας στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 πετυχαίνει τη συνοχή του λόγου ανάμεσα στα νοήματα των περιόδων (μονάδες 5) και να εξηγήσεις τη σκοπιμότητα αυτής της επιλογής (μονάδες 5).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας εναλλάσσει το β' ενικό και ά πληθυντικό πρόσωπο. Τι πετυχαίνει, κατά τη γνώμη σου, με κάθε ρηματικό πρόσωπο

⁸ Που έχει βαθιές ρίζες

⁹ Που ζει μια ζωή γεμάτη διασκεδάσεις, φαγοπότια, ξενύχτια κ.λπ.

¹⁰ Κακολόγος, που του αρέσει να δυσφημεί

(μονάδες 6); Να μετατρέψεις τα δύο αυτά πρόσωπα σε γ' ενικό ξεκινώντας την παράγραφο με υποκείμενο «Ο άνθρωπος» (μονάδες 4). Ποια αλλαγή παρατηρείς στο ύφος του κειμένου; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

«Όποιος δεν συναντήσει τον έρωτα, δεν έχει ζήσει τη ζωή του»: Χρησιμοποιώντας την παραπάνω φράση του Κειμένου 1 ως τίτλο, να γράψεις στο προσωπικό σου ιστολόγιο ένα άρθρο 350-400 λέξεων σχετικά με τα οφέλη που αποκομίζει ο άνθρωπος από τον έρωτα στη διάρκεια του βίου του.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Στο απόσπασμα «Να τρέξω θέλω στο πλευρό σου,δε θα τα είμαι στο πλευρό σου, Πέτρο Φλώρη;» του Κειμένου 2 η Τρισεύγενη χρησιμοποιεί πολλές ερωτήσεις. Γιατί, κατά τη γνώμη σου, ο θεατρογράφος κάνει τη συγκεκριμένη επιλογή και τι προσφέρει αυτή στο ύφος του κειμένου;

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2 δυο ερωτευμένοι νέοι του 19^{ου} αιώνα συνομιλούν για τον γάμο τους εκφράζοντας αντίθετες απόψεις. Ποιες είναι αυτές; Να προσπαθήσεις να τις ερμηνεύσεις λαμβάνοντας υπόψη τα πρόσωπα που μιλούν και το κοινωνικό πλαίσιο της εποχής, και τεκμηριώνοντας τις απόψεις σου με αναφορές στο κείμενο. Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Χαρακτηριστικά τού έρωτα στις τρεις πρώτες παραγράφους του Κειμένου 1:

- έχει θεϊκές ιδιότητες , αφού συνενώνει λαούς, χρονικές περιόδους, τη φαντασία με την πραγματικότητα
- αναστατώνει τα συναισθήματα, συνδυάζει φως και σκοτάδι, χαρά και δυστυχία
- στον «βωμό» του θυσιάζονται όνειρα, συναισθήματα, ακόμη και ανθρώπινες ζωές,
- ενώ η βίωσή του προκαλεί πολλές φορές αβάσταχτο ψυχικό πόνο
- είναι πηγή της ζωής και αντίπαλος του θανάτου, όμως παραμένει ασταθής και αναξιόπιστος.

2^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Ο συγγραφέας στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 εξασφαλίζει τη συνοχή του λόγου του με την επανάληψη της λέξης «**θεός**» με την οποία χαρακτηρίζει – παραλληλίζει τον έρωτα. Ενδεικτικά: «Είναι ο μοναδικός θεός...», «ο απόλυτα διαχρονικά θεός», «Είναι ο μόνος θεός...».

Με αυτή την επιλογή επιχειρεί να αναδείξει τη σημασία του έρωτα αποδίδοντάς του θεϊκή διάσταση. Επίσης, ξεκινά το κείμενό του απαντώντας στην ερώτηση που περιέχει ο τίτλος «Τι θεός είναι ο έρωτας;». Ο πρόλογος του κειμένου αποκτά πρωτότυπη χροιά, με αποτέλεσμα ο αναγνώστης να εντάσσεται στο θέμα με τρόπο που να διεγείρεται το ενδιαφέρον του.

3^ουποερώτημα (μονάδες 15)

Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας χρησιμοποιεί το β' ενικό (*Προσφέρεις, προσφερθείς, να γευθείς*) και το α' πληθυντικό πρόσωπο (*δεν έχουμε, η ζωή μας*), τα οποία προσδίδουν στο κείμενο:

- **β' ενικό πρόσωπο**: αμεσότητα, θεατρικότητα, οικειότητα, διάθεση για πρόκληση συναισθημάτων, επικοινωνία, διαλογική προσέγγιση του **συνανθρώπου** που είναι σκλάβος και ταυτόχρονα προνομιούχος γιατί ζει τον έρωτα
- **α' πληθυντικό πρόσωπο**: οικειότητα, το αίσθημα της ομάδας, στην οποία ανήκει και ο **συγγραφέας**, και είναι **αδύναμη** μπροστά στην παντοδυναμία του έρωτα.

Με τον συνδυασμό των ρηματικών προσώπων ο λόγος αποκτά ποικιλία, ένταση, ενδιαφέρον και αγγίζει διανοητικά και συναισθηματικά τον αναγνώστη σε σχέση με ένα θέμα που ενδιαφέρει όλους.

Μετατροπή σε γ' ενικό πρόσωπο: Ο άνθρωπος προσφέρει τον εαυτό του χωρίς υπολογισμούς και σχεδιασμούς, χωρίς ανταλλάγματα και υστεροβουλίες. Γιατί όποιος δεν συναντήσει τον έρωτα, δεν έχει ζήσει τη ζωή του! Αν δεν προσφερθεί ολοκληρωτικά σ' αυτόν, δεν μπορεί να γευθεί την Ομορφιά του κόσμου και της ζωής. Αλλά δεν έχει άλλη επιλογή. Η ζωή του είναι ταξίδι για την αναζήτηση της ομορφιάς. Και είναι μόνο ο θεός έρωτας που ξέρει τα χαοτικά μονοπάτια της...

Η μετατροπή σε γ' ενικό πρόσωπο εκφράζει αμερόληπτη και αντικειμενική αντιμετώπιση του θέματος, καθολική ισχύ των γραφομένων, αποστασιοποίηση.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Θετικά αξιολογούνται

- Ο βαθμός στον οποίο ο/η μαθητής/-τρια επικεντρώνεται στο ακριβές ζητούμενο, η εστίαση σε περιπτώσεις, καθώς δεν έχει σημασία η ποσότητα αλλά η ποιότητα των ιδεών.
- Η τεκμηρίωση της επιλογής με την κατάλληλη επιχειρηματολογία. Στο πλαίσιο της επιχειρηματολογίας γίνεται αποδεικτική και βιωματική αναφορά στα διά βίου οφέλη του έρωτα για τον άνθρωπο.
- Η χρήση κυρίως ουδέτερου, πληροφοριακού ύφους, το οποίο, λόγω του θέματος, μπορεί να συνδυαστεί με πιο προσωπικές και συναισθηματικές αναφορές, με φειδώ πάντα.
- Η παρουσία του δοθέντος τίτλου.
- Η «συνομιλία» του τίτλου με το κείμενο που θα παραχθεί.

Αρνητικά αξιολογούνται:

- Η εστίαση σε πολύ εξειδικευμένες περιπτώσεις που καταλήγουν να είναι παραδείγματα.
- Η χρήση του α' προσώπου.
- Γενικολογίες και συναισθηματισμοί.
- Η απουσία του δοθέντος τίτλου.

Ενδεικτικές περιπτώσεις:

Αφόρμηση για τους μαθητές/-τριες θα αποτελέσει η ανάγνωση του Κειμένου 1 και ο συνακόλουθός της προβληματισμός για τον έρωτα. Μέσω του έρωτα ο άνθρωπος:

- αποκτά νόημα, ουσία και ομορφιά στη ζωή του.
- αποφεύγει τον εγωκεντρισμό, καθώς μοιράζεται συναισθήματα και εμπειρίες.
- τონώνει την αυτοπεποίθησή του, γιατί νιώθει αποδεκτός.
- γίνεται πιο δημιουργικός σε κάθε ενασχόλησή του.
- ισχυροποιεί το αίσθημα της προσφοράς και της δοτικότητας.
- εκφράζει τον εαυτό του, αυτοπραγματώνεται και ολοκληρώνεται.
- αποκτά σωματική και ψυχική επαφή με τον άλλον, γνήσια επικοινωνία.
- χαίρεται και απολαμβάνει την ομορφιά του κόσμου και της ζωής.
- έχει την αίσθηση ότι «ζει πραγματικά τη ζωή του» γιατί γνωρίζοντας την ομορφιά, τον πόνο, την πληρότητα του έρωτα, βιώνει την ουσία της ζωής καθαυτής.

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Οι συνεχείς ερωτήσεις της Τρισεύγενης στο συγκεκριμένο απόσπασμα του Κειμένου 2:

- αποτελούν καταγιστική εξομολόγηση και ταυτόχρονα αυτοχαρακτηρισμό της ηρωίδας

- προβάλλουν τον συναισθηματικό κόσμο της ηρωίδας (να ξεφυγτώ κάπου από τ' άστρα, να πλάθω πανηγύρια, χορούς να πλέκω, να χαίρουμε τις χαρές του ήλιου, να γιορτάζω του αέρα τις γιορτές;)
- απευθύνονται ταυτόχρονα στον Πέτρο Φλώρη και στον εαυτό της και είναι στην πραγματικότητα ρητορικές
- προσδίδουν ένταση στον «θεατρικό» διάλογο
- καθιστούν το ύφος του κειμένου άμεσο, παραστατικό, γλαφυρό, οικείο.
(Οι μαθητές/τριες μπορούν να προσθέσουν ότι η λειτουργία των ερωτήσεων ενισχύεται από το ασύνδετο σχήμα, τις αρνήσεις και το πλήθος των βουλητικών προτάσεων.)

Επισήμανση: Απάντηση στην οποία δεν επιχειρείται σύνδεση της λειτουργίας των γλωσσικών επιλογών με το συγκεκριμένο απόσπασμα θεωρείται ημιτελής.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ενδεικτικοί άξονες της απάντησης:

Η Τρισεύγενη:

- Εκφράζει την ανάγκη της νεαρής γυναίκας να ζήσει ελεύθερα, να χαρεί τη ζωή, να αποδεσμευθεί από τον περιορισμό και τις μικρότητες της κοινωνίας του χωριού, να γνωρίσει τον κόσμο και τον έρωτα, να σταθεί ίση δίπλα στον άνδρα που αγαπά, να εξουσιάσει τη ζωή της, να «πετάξει» μακριά.

Ο Πέτρος Φλώρης:

- Εκφράζει την άποψη του άνδρα της εποχής ότι η γυναίκα είναι η ρίζα του σπιτιού στον παραδοσιακό ρόλο της «δέσποινας και νοικοκυράς». Είναι το σταθερό σημείο όπου επιστρέφει ο άνδρας (και μάλιστα ο ναυτικός), για να βρει παρηγοριά και ξεκούραση από τις περιπέτειές του, στις οποίες η σύζυγος δεν επιτρέπεται να τον ακολουθήσει γιατί είναι «η αγάπη», «η γυναίκα», «η ζωή», που έτσι θεωρεί ότι την προστατεύει, για να την προφυλάξει από τους κινδύνους της θάλασσας. (πώς θέλεις να σ' εμπιστευτώ στα κύματα;)

Η στάση των δύο προσώπων ερμηνεύεται επειδή:

- η Τρισεύγενη είναι χαρακτηριστικά μια σπάνια για τα δεδομένα της εποχής, ασυμβίβαστη γυναίκα που αγαπά την ελευθερία της και θυσιάζει τη σχέση της με τον πατέρα της για τον έρωτά της, ενώ ο Πέτρος Φλώρης είναι ο νέος άνδρας που θέλει να προστατεύσει την αγαπημένη του, να την αποτρέψει από το κακό.
- η Τρισεύγενη έχει, επιπλέον, να αντιμετωπίσει την κατάρα του πατέρα της, που τον απαρνήθηκε για τον γιο του εχθρού του, και το κουτσομπολιό του χωριού (Αγνάντια του πατέρα μου το σπίτι, που θα χύνετ' απ' τους τοίχους του και θα βουίξη μέσ' στ' αυτιά μου, κάθε ώρα και στιγμή, η κατάρα του. Και με τον κόσμο γύρω μου, το χαροκόπο κόσμο και τον καταλαλητή!).
- το έργο διαδραματίζεται στην Ρούμελη τη δεκαετία του 1860.
- το κοινωνικό πλαίσιο του χωριού της εποχής είναι στενό, υπάρχει έντονη κοινωνική κριτική, κυρίως σε βάρος των γυναικών, κάτω από την οποία ασφυκτιούν.